

KULTUREN

Vombs by

fastigheten Vomb m fl, fornlämning Vomb 7:1,
Vombs socken, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2015

KULTURMILJÖRAPPORT 2017:31

GERTIE ERICSSON

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

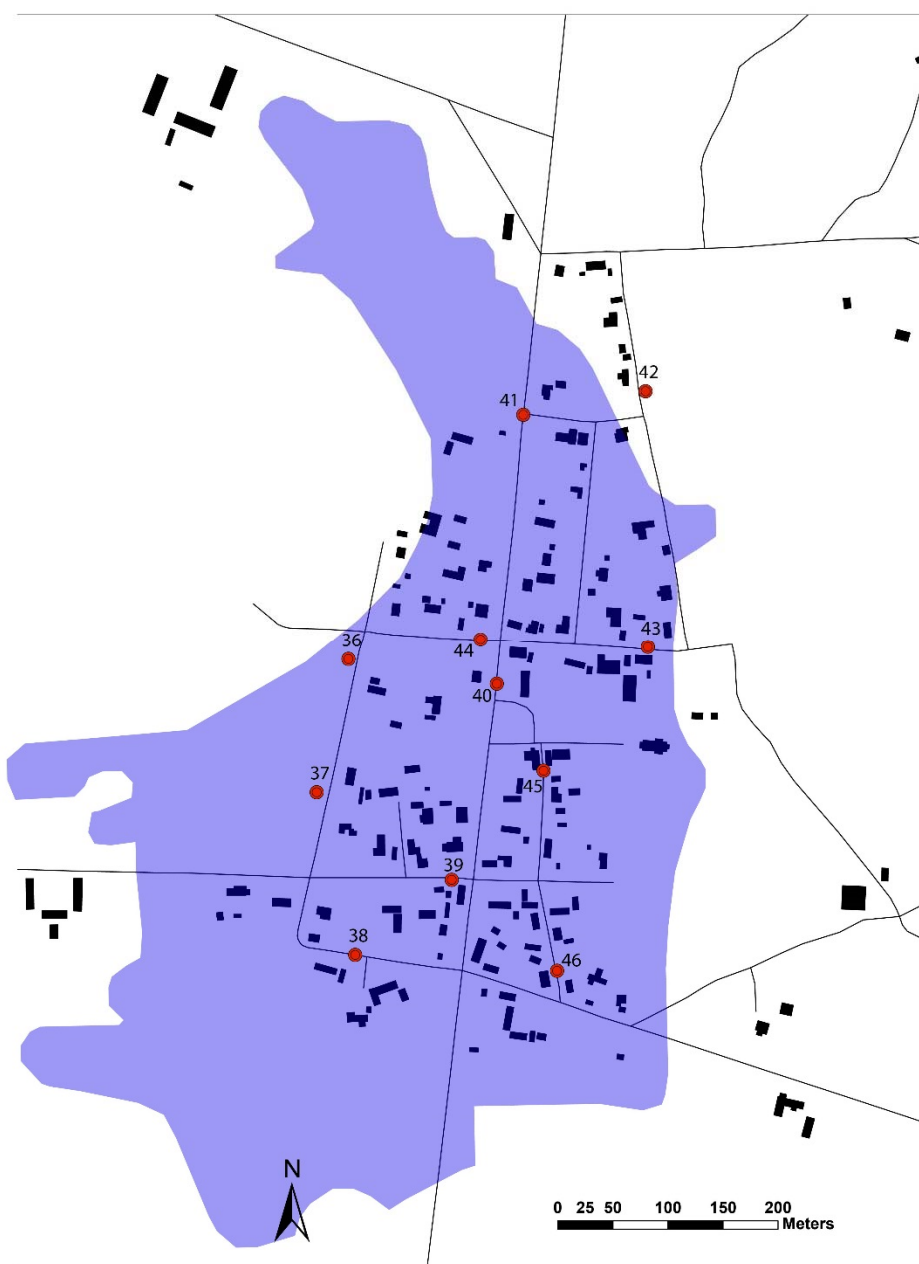
Sammanfattning	2
Inledning	3
Fornlämningsmiljö	4
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat	6
Förslag på fortsatta åtgärder	7
Administrativa och tekniska uppgifter	8
Referenser	9
Bilagor	9

Sammanfattning

Med anledning av en geoteknisk undersökning i Vombs by, fornlämning Vomb 7:1, genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (lst.dnr: 431-26939-2015). Den omfattade endast de borrhövar som togs inom Vombs historiska by.

10 borrhövar togs inom bytomten, borrhövar 38, 37 och 36 i väster, borrhövar 39, 40, 44 och 41 i den centrala delen och borrhövar 46, 45, 43 och 42 i öster. Sammanfattningsvis kan man säga att resultaten visar på ett intensivt brukande av de centrala delarna av byn under medeltiden, medan de perifera delarna har använts mer extensivt. Bebyggelsen har flyttat sig sedan medeltiden, t.ex. påträffades medeltida golv i förlängningen av Bysjövägen. Det kan även tyda på att vissa gator är utlagda efter medeltiden.

Då alla borrhövar visar på en närvaro av medeltida lämningar, bör en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning genomföras samtidigt som de planerade schaktningsarbetena. För de centrala delarna där bebyggelse påträffades, i borrhövar 44 och 45, bör schaktningsarbetena föregås av en arkeologisk förundersökning för att ta reda på omfattning och karaktär på de framkomna lämningarna.

Figur

Figur 1. Vombs medeltida by, fornlämning Vomb 7:1.

Inledning

Med anledning av att VA Syd planerar för en överföringsledning mellan Veberöd och Vomb, genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med en geoteknisk undersökning, enligt Länsstyrelsens beslut (lst.dnr: 431-26939-2015). Borrningen utfördes inom bytomten för Vombs historiska by. Bebyggelsen var belägen inom bytomten från medeltiden fram till skiftesreformerna under 1800-talet. Lämningar från den historiska byn kan finnas kvar inom området för fornlämningen.

Fornlämningsmiljö

Vomb är en bytomt av medeltida ursprung i den östra delen av Lunds kommun, och den omnämns i skriftliga källor första gången år 1330. Omkring år 1570 fanns 31 tiondegivare i Vombs socken vars bebyggelse endast omfattade byn Vomb. Tidpunkten för bebyggelsens etablering på platsen är okänd. Kunskapen om byn under äldre nyare tid och längre tillbaka liten.

Byn bestod under början av 1800-talet före skiftena av ett 30-tal gårdar, inklusive prästgård och ca 15 gathus. I byn fanns tidigare en medeltida kyrka, och det tidigaste belägget för byn är från år 1330. Bytomten var huvudsakligen belägen väster om den nordsydliga genomfartsvägen, medan kyrkan och en handfull gathus låg öster om vägen. I samband med enskiftet år 1822 flyttades kyrkans båda gårdar, prästgården och klockaregården. Den övriga bebyggelsen berördes inte förrän under perioden 1830-70 då laga skifte genomfördes av markerna tillhörande Övedskloster.

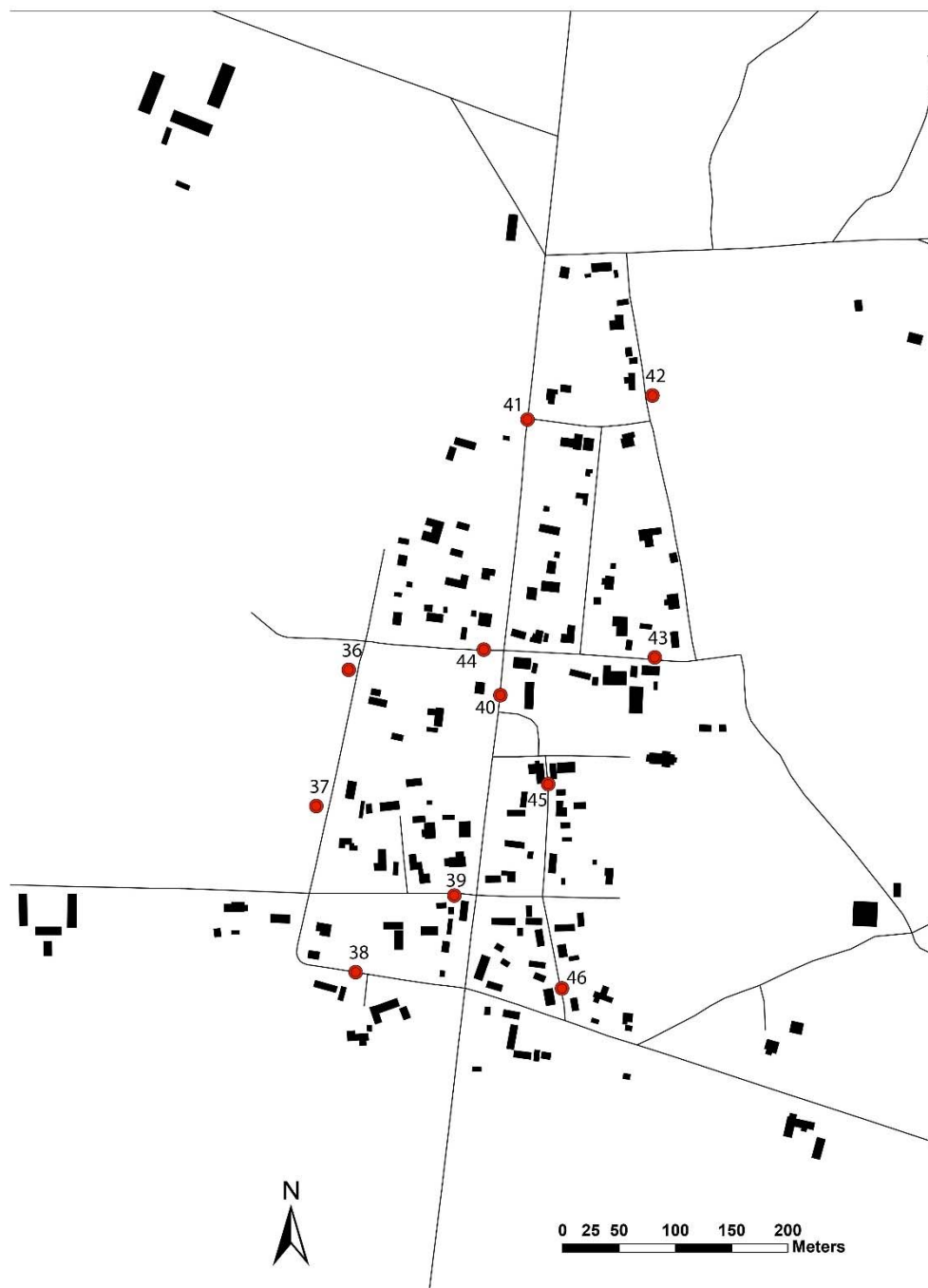
Tidigare arkeologiska iakttagelser

Tidigare arkeologiska undersökningar i byn har varit av mycket begränsad omfattning.

Vid en arkeologisk förundersökning år 2004, inför dragning av nya kraftledningar påträffades inget av antikvariskt intresse (Kockum 2004).

Vid en arkeologisk förundersökning år 2005 grävdes schakt vid tornet som tillkommit på 1800-talet. Där kunde konstateras att det stod på grunden till ett äldre torn. Söder om tornet framkom en murrest, med oklar funktion, möjligen fundament till en klockstapel. Inga lämningar från bytomten påträffades (Salminen 2006).

Nya undersökningar, även av begränsad omfattning, kan således ha potential att avsevärt öka vår kunskap.

Figur 2. Vombs bytomt med borrproverna markerade med röda punkter samt en siffra.

Figur 3. Borrprov 40, fotografi mot norr.

Genomförande och resultat

Med anledning av en geoteknisk undersökning i Vombs by, genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Den omfattade endast borrprover inom Vombs historiska by. Från medeltid fram till stiftsreformen åren 1822 och 1830-70 låg bebyggelsen inom bytomten. 10 borrprover togs inom bytomten, borrprov 38, 37 och 36 i väster, borrprov 39, 40, 44 och 41 i den centrala delen och borrprov 46, 45, 43 och 42 i öster (figur 2). Sektioner av borrproven samt beskrivningar finns i bilaga 1.

De västra borrproverna beskrivs från söder till norr (figur 2). **Borrprov 38** togs längst i söder, och bestod överst av bärlager, ned till 0,20 m djup. Därunder framkom ett kulturpåverkat lager med inslag av träkol och bränd lera, med en trolig medeltida datering. Steril sand påträffades vid 0,40 m djup, och borrprovet togs till 4,00 m djup. **Borrprov 37** togs i Västra Vombsvägen. Det bestod överst av sentida, humös matjord, ned till 0,10 m djup. Därunder framkom ett kulturpåverkat lager, med inslag av träkol och bränd lera. Vid 0,50 m djup vidtog steril sand, provet togs till 4,00 m djup. **Borrprov 36** togs något längre mot norr, och bestod överst av sentida bärlager av brun humös sand, ned till 0,20 m djup. Under det framkom ett kulturpåverkat lager med inslag av tegelkross, träkol, bränd lera och med medeltida datering. Steril sand vidtog vid 0,40 m djup, och borrprovet togs till 4,00 m djup.

De centrala borrproverna beskrivs från söder mot norr (figur 2). **Borrprov 39** togs längst i söder, och bestod överst av bärlager för Södergårdsvägen, ned till 0,48 m djup. Därunder framkom ett kulturpåverkat lager med inslag av träkol och bränd lera, med en trolig medeltida datering. Vid 0,90 m djup påträffades ett brandlager, med medeltida

datering. Steril sand påträffades vid 1,00 m djup, och provet togs till 4,00 m. **Borrprov 40** togs i Vombsvägen (figur 3). Det bestod av sand, grus och asfalt ned till 0,50 m djup. Därunder framkom ett kulturpåverkat lager, med inslag av träkol och bränd lera med trolig medeltida datering. Vid 0,82 m djup vidtog steril sand, provet togs till 4,00 m. **Borrprov 44** togs i Bysjövägen, och bestod av sentida bärlager och tegel ned till 0,26 m djup. Därunder vidtog ett kulturlager med efterreformatorisk datering. Under det, från 0,38 m djup påträffades en sekvens av minst 3 generationer byggnader med medeltida datering till ett djup av 0,74 m. Det översta lergolvet, med medeltida datering, sträckte sig ned till ca 0,50 m djup där det fanns ett brandlager, med material från ett nerbrunnet hus. Branden hade påverkat det underliggande lergolvet, som sträckte sig ned till 0,56 m djup. Under lergolvet fanns ett byggnationslager, från 0,60-0,70 m djup, som överlagrade ett lergolv, från ytterligare en byggnad, ned till 0,74 m djup. Under det framkom ett kulturlager, även det med medeltida datering, ned till 1,20 m djup, som använts för hushållsnära odling. Steril sand framkom vid 1,20 m djup, och provet togs till 4,00 m. **Borrprov 41** togs i norr på Vombsvägen, och bestod överst av sentida bärlager av brun, humös sand till 0,18 m djup. Under det framkom ett kulturpåverkat lager med inslag av djurben, träkol, bränd lera, tegelkross, smidesloppor och lera med en trolig medeltida datering, till 0,62 m djup. Under det framkom en äldsta markhorisont. Steril sand vidtog vid 0,74 m djup, provet togs till 3,00 m.

De östra borrhövrerna beskrivs från söder till norr (figur 2). **Borrprov 46** togs längst i söder, och bestod överst av bärlager för Gamla Byvägen, ned till 0,10 m djup. Därunder framkom två kulturpåverkade lager med inslag av träkol, tegelkross, djurben och bränd lera, med en trolig medeltida datering. Steril sand från 0,50 m djup, provet togs till 3,00 m. **Borrprov 45** togs i Gamla Byvägen. Det bestod av överst bärlager ned till 0,20 m djup. Därunder ett kulturpåverkat lager, med inslag av träkol, bränd lera och kalkbruk. Under det en äldsta markhorisont till 0,60 m djup. Båda kulturlagren har medeltida datering. Steril sand vidtog vid 0,60 m djup och provet togs till 3,00 m. **Borrprov 43** togs på Skogsbrynsvägen och bestod endast av sentida bärlager och steril sand. Provet togs till 4,00 m djup. **Borrprov 42** bestod av sentida bärlager, och därunder två kulturpåverkade lager ner till ett djup av 0,52 m, där steril sand vidtog. Det undre av de två var den äldsta markhorisonten. Borrhövrer togs till 3,00 m djup.

Förslag på fortsatta åtgärder

Då alla borrhövrer visar på en närvaro av medeltida lämningar, bör en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning genomföras samtidigt som de planerade schaktningsarbetena. För de centrala delarna där bebyggelse påträffades, i borrhövrer 44 och 45, bör schaktningsarbetena föregås av en arkeologisk förundersökning för att ta reda på omfattning och karaktär på de framkomna lämningarna.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-26939-2015	Fornlämning nr/art	RAÄ Vomb 7:1
Socken/stad	Vomb	Kulturens projektnummer	61000-422
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Vomb mfl

Typ av exploatering	Geoborrning
Uppdragsgivare	VA SYD
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Gertie Ericsson
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2015-12-08 till 2015-12-09

Fälttid	
Arkeolog	7 h
Maskin	-

Undersökningens omfattning	
Yta	10 borrhövar
Kubik	-
Schaktmeter	-

Kostnad för arkeologi	
Fältarbete	7 x 750= 5 250 SEK
Rapport	7 x 750= 5 250 SEK
Analys	-
Körersättning/traktamente	506
Summa:	11 006 SEK

Kostnad övrigt	
Maskiner	-
Bodar	-
Övrigt	-
Summa	-

Summa, faktisk	11 006 SEK
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad

Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs
Arkivmaterial, förvaring	LUHM, med kopior i Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen
Ritningar, dokumentation	4 st A3 blad: 11 sektioner av borrhövar, skala 1:20.
Foto	30 digitala fotografier
Analys	-
Övriga upplysningar	-

Referenser

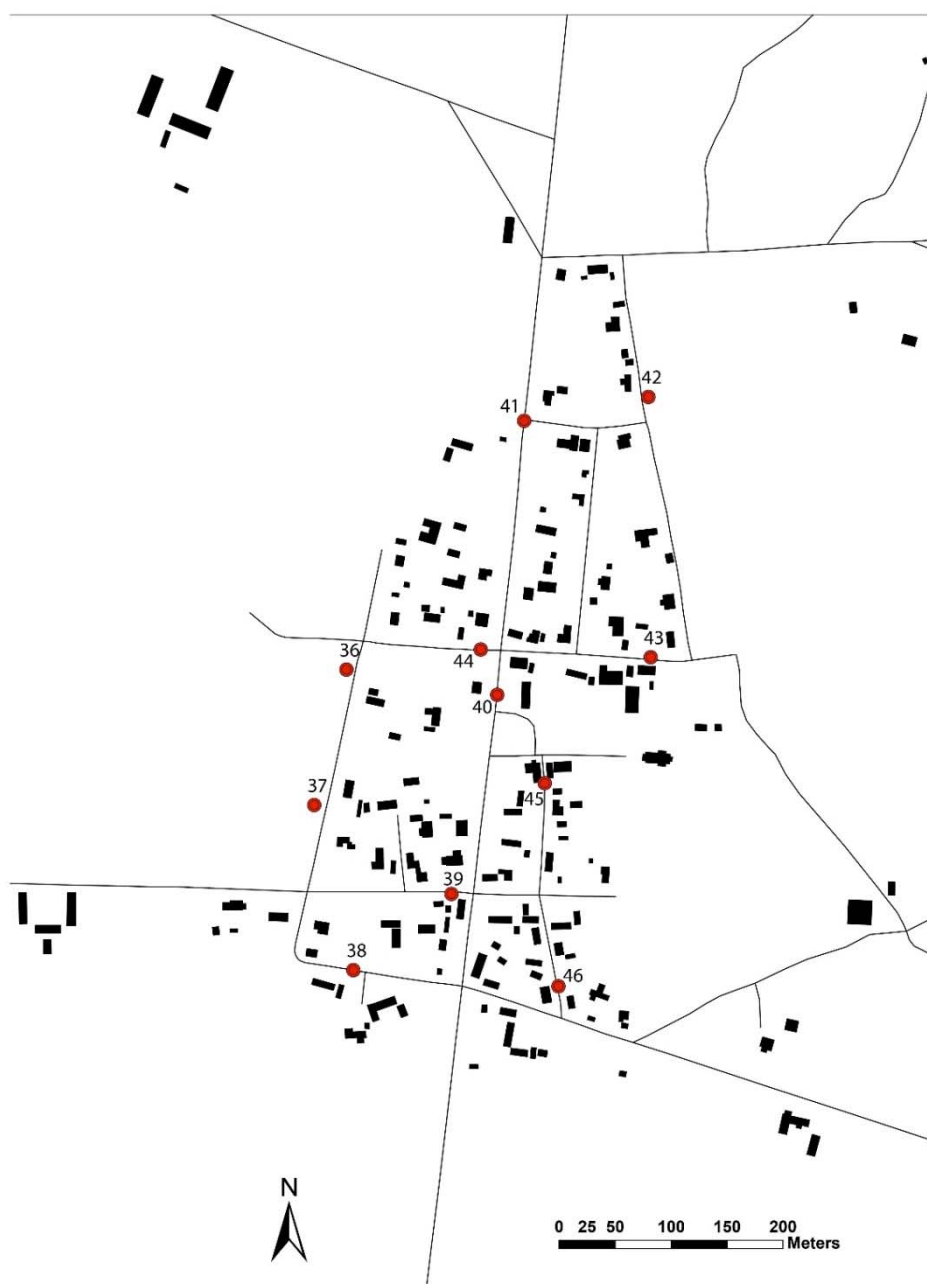
Kockum, J. 2004. Ledningsdragning i Vomb. Arkeologisk förundersökning 2004, RAÄ 7, Vomb socken, Lunds kommun, Skåne län. Regionmuseet Kristianstad, Landsantikvarien i Skåne, rapport 2004:69.

Salminen, L. 2006. Vomb kyrka - schaktövervakning vid dränering. Arkeologisk förundersökning, 2005. Fornlämningsnr. 7, Vomb kyrkogård, Vomb socken, 1396, Lunds kommun, Skåne län. Regionmuseet Kristianstad, Landsantikvarien i Skåne, rapport 2004:69.

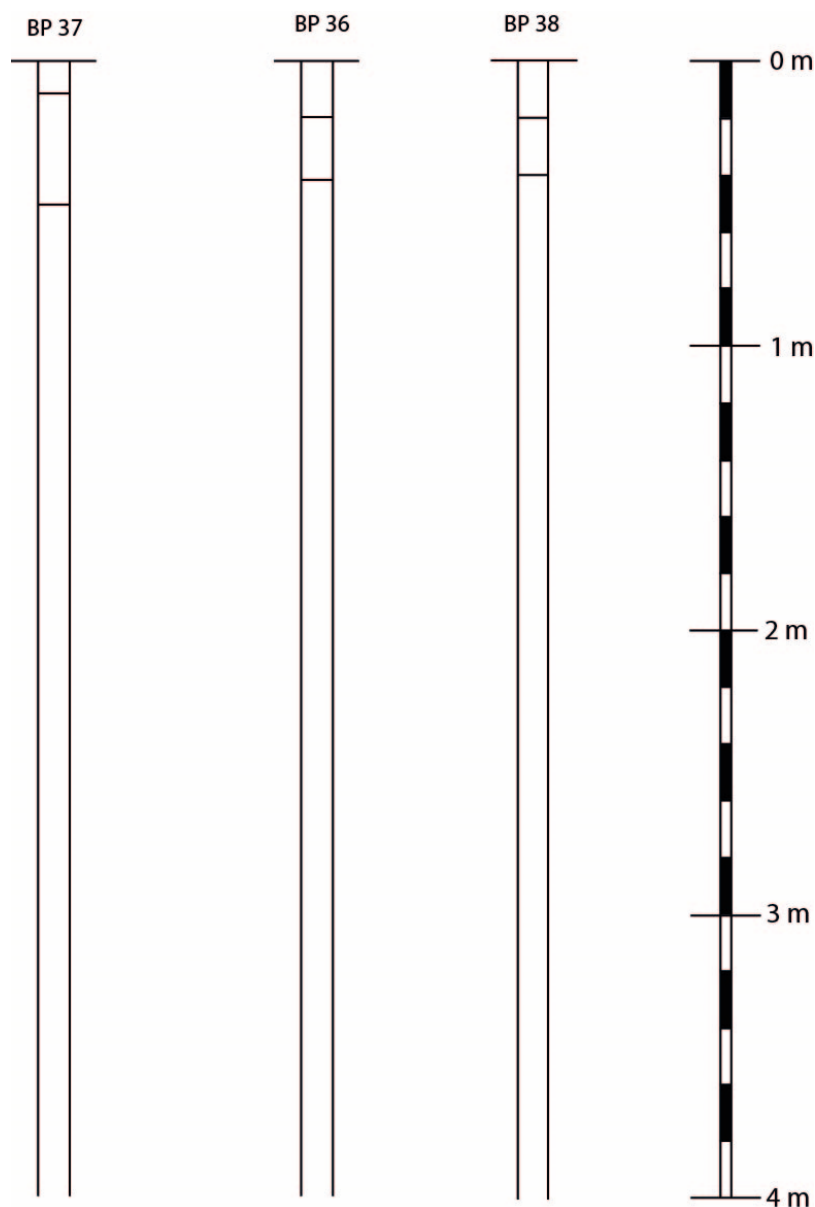
Bilagor

1. Borrprov, planritning och sektioner

Bilaga 1: Ritningar

Planritning över Vombs by, fornlämning Vomb 7:1, med borrhörens markerade med en röd punkt och en siffra.

De västra borrhöverna

Borrhöv 37:

0,00-0,10 m: Humös sand, matjord.

0,10-0,50 m: Brun, humös sand, finkornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol och bränd lera.

Kulturlager med medeltida datering.

0,50-4,00 m: Gul, steril finsand.

Borrhöv 36:

0,00-0,20 m: Sentida, brun humös sand.

0,20-0,40 m: Brun, humös sand, finkornig, torr, mager och lös. Inslag av tegelkross, träkol och bränd lera. Kulturlager med medeltida datering.

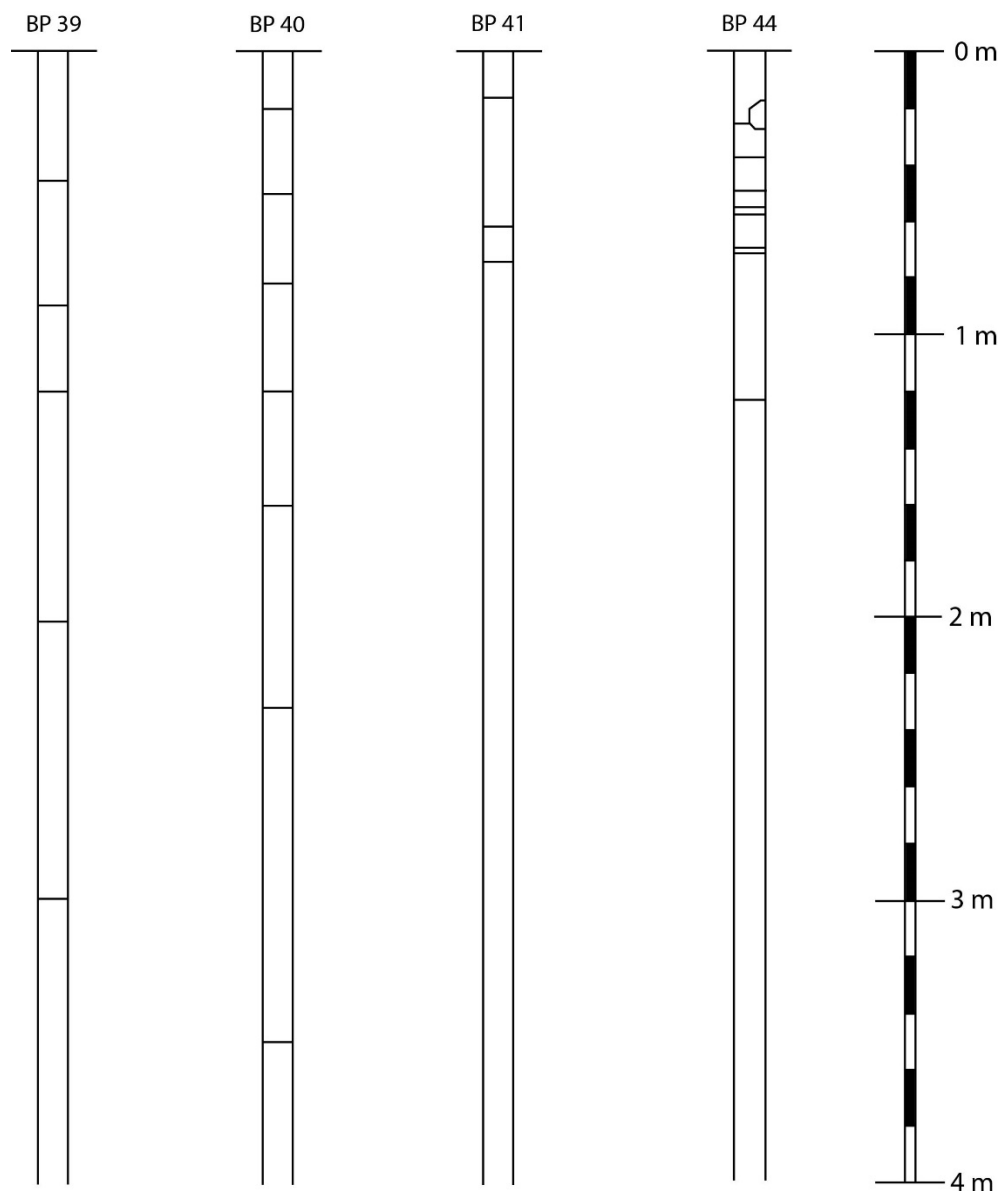
0,40-4,00 m: Gul, steril finsand samt grovsand.

Borrhöv 38:

0,00-0,20 m: Bärlager för väg.

0,20-0,40 m: Brun, humös sand, finkornig, torr, mager och lös. Inslag av djurben, träkol, bränd lera. Kulturlager med medeltida datering.

0,40-4,00 m: Röd till gul, steril finsand.

De centrala borrhöverna

Borrhöv 39:

0,00-0,48 m: Bärlager.

0,48-0,90 m: Brun, humös sand, mellankornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol och bränd lera. Kulturlager med medeltida datering.

0,90-1,00 m: Svartbrun sand, träkol, aska och sot. Brandlager.

1,00-4,00 m: Ljussgul till gul, steril sand.

Borrhöv 40:

0,00-0,20 m: Asfalt och bärlager, grus.

0,20-0,50 m: Gulbrun sand, utan inslag. Bärlager. Sentida datering.

0,50-0,82 m: Gul, humös sand, finkornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol, bränd lera och småsten. Kulturlager med medeltida datering.

0,82-4,00 m: Vit till gul, finkornig, steril sand.

Borrhöv 41:

0,00-0,18 m: Asfalt och bärlager.

0,18-0,62 m: Brun, humös sand, finkornig, torr, mager och lös. Inslag av djurben, träkol, bränd lera, tegelkross, smidesloppor. Kulturlager med medeltida datering.

0,62-0,74 m: Brun, humös sand blandad med ren sand, finkornig, torr, mager och lös. Inslag av djurben, träkol, bränd lera. Kulturlager med medeltida datering, äldsta markhorisont.

0,74-3,00 m: Gul finsand. Steril.

Borrprov 44:

0,00-0,0,26 m: Bärlager för väg.

0,26-0,38 m: Brun, humös sand, finkornig, torr, mager och kompakt. Inslag av bränd lera, träkol och tegelkross, samt enstaka djurben. Kulturlager med efterreformatörisk datering.

0,38-0,50 m: Gul, finkornig, fet, fuktig och kompakt lera. Lergolv.

0,50-0,56 m: Svart träkol, aska och sot, finkornig, fet, torr och lös. Brandlager, nedbrunnet hus, med medeltida datering.

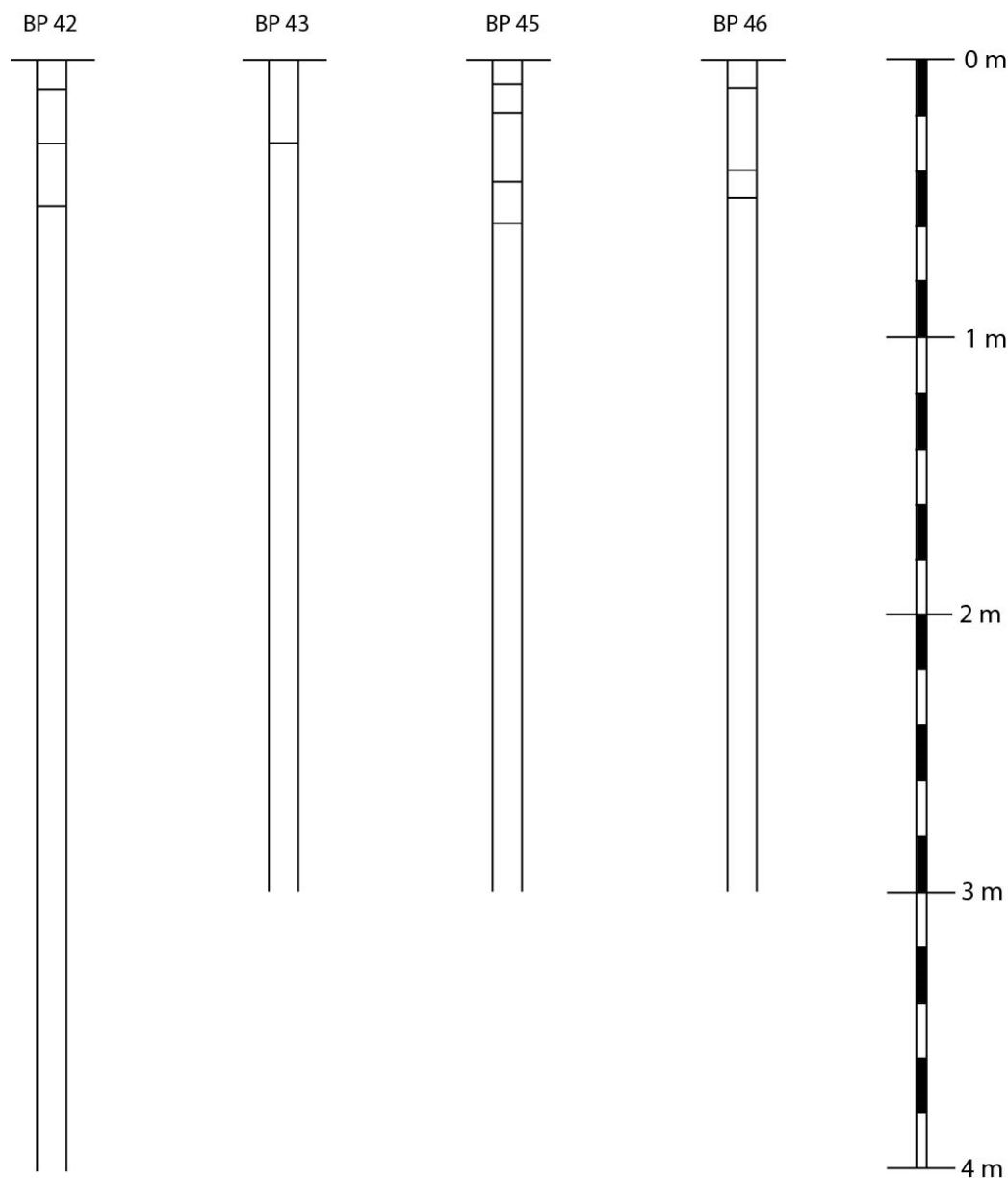
0,56-0,60 m: Orange, finkornig, fet, torr och kompakt lera. Ytan var röd och hård, och leran hade troligen utsatts för hög värme. Det tolkades vara ett lergolv, med medeltida datering.

0,60-0,70 m: Brungrå, melerad, humös sand, finkornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol, bränd lera. Byggnationslager på ett raserat hus.

0,70-0,74 m: Orangeröd lera, utan inslag, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Ytan var röd och hård, och leran hade troligen utsatts för hög värme. Det tolkades vara ett lergolv.

0,74-1,20 m: Brungrå, humös sand, finkornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol och bränd lera samt djurben. Kulturlager med medeltida datering, som kan ha varit använt för hushållsnära odling.

1,20-4,00 m: Gul, steril finsand.

De östra borrhöverna

Borrhöver 42:

0,00-0,10 m: Asfalt och makadam, väg och bärlager.

0,10-0,30 m: Brun, humös sand, mellankornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol, småsten. Kulturlager med medeltida datering.

0,30-0,52 m: Brun, humös sand, mellankornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol, småsten, bränd lera. Den äldsta medeltida markhorisonten.

0,52-3,00 m: Vitgul, steril finsand.

Borrhöver 43:

0,00-0,30 m: Asfalt och bärlager.

0,30-4,00 m: Vit till gul, steril finsand.

Borrhöver 45:

0,00-0,10 m: Asfalt.

0,10-0,20 m: Bärlager för väg.

0,20-0,45 m: Mörkbrun, humös sand, mellankornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol, bränd lera, tegelkross, kalkbruk. Kulturlager med medeltida datering.

0,45-0,60 m: Brun, humös sand, melerad, mellankornig, torr, mager och lös. Inslag av brand lera och träkol. Äldsta markhorisont med medeltida datering.

0,60-3,00 m: Gul till röd, steril, finsand, finkornig till grovkornig.

Borrhöver 46:

0,00-0,10 m: Ljusbrun sand/bärlager för väg.

0,10-0,40 m: Mörkbrun, humös sand, mellankornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol, bränd lera, djurben, tegelkross, kalkbruk. Kulturlager med medeltida datering.

0,40-0,50 m: Brun, humös sand, mellankornig, torr, mager och lös. Inslag av träkol, bränd lera, tegelkross, kalkbruk. Kulturlager med medeltida datering.

0,50-3,00 m: Vit till gul, steril finsand.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.

I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

- 2017:1 Kv. Eskil 19, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2016. Mattias Karlsson.
- 2017:2 Kv. Universitet 1, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Mattias Karlsson.
- 2017:3 Kv. Galten 10, 11 och 12, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Mattias Karlsson.
- 2017:4 Clemenstorget, Sankt Laurentiigatan, Bredgatan och Norra Vallgatan. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015. Aja Guldåker.
- 2017:5 Södra stambanan Lund Högevall - Flackarp AU steg 2, Lunds och Staffanstorps kommun, Skåne. 2016. Krister Kåm Tayanin.
- 2017:6 Västra Odarslöv 8:1-Odarslövs kyrka, fornlämning 25. Odarslövs socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Aja Guldåker.
- 2017:7 Kv Kulturen 24, Lund. Geoteknisk undersökning 2015. Gertie Ericsson.
- 2017:8 Kv Kulturen 24, Lund. Förundersökningar 2013-2016. Aja Guldåker.
- 2017:9 Stångby kyrkby, fornlämning Stångby 22:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2002-2003 Gertie Ericsson.
- 2017:10 Kv Universitetet 1, Lund. Fornlämning Lund 73:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Krister Kåm Tayanin.
- 2017:11 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning
- 2017:12 Flackarp 30:1, Lunds och Staffanstorps kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kåm Tayanin.
- 2017:13 Kv Garvaren 7 och 29, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Jan Kockum.
- 2017:14 Kv Tegnér 2, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2017:15 Kv Bispen 12, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Ivan Balic.
- 2017:16 Kv Sankt Thomas 32, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2017:17 Kv Eskil 19, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016–2017. Jan Kockum.
- 2017:18 Kv Brunius 2, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kåm Tayanin.
- 2017:19 Kv Sankt Måns 4, fornlämning nr 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll/schaktningsövervakning 2015. Krister Kåm Tayanin och Gertie Ericsson.
- 2017:20 Gamla Staden 8:1 – Slottshagen, fornlämning Helsingborg 42, Helsingborgs stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2012. Gertie Ericsson.
- 2017:21 Stora Råby 33:18- Stora Råby kyrkogård, fornlämning nr 10, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Ivan Balic.
- 2017:22 Kv Eskil 20, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kåm Tayanin.
- 2017:23 Kv Grynmalaren 38, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Aja Guldåker.
- 2017:24 Håslövs stubbamölla, Södra Håslöv 18:2, Håslövs socken, Vellinge kommun, Skåne. Arbetsbeskrivning 2017. Henrik Borg, Olof Andersson.
- 2017:25 Kv Paradis 56, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Geoteknisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
- 2017:26 Kv Kulturen 4-8, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Geoteknisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
- 2017:27 Hallaröds kyrka, Hallaröd socken, Höörs kommun, Skåne. Rapport 2017. Carita Melchert.
- 2017:28 Hallaröds kyrka, Hallaröd socken, Höörs kommun, Skåne. Rapport 2017. Carita Melchert.
- 2017:29 Sandby 67:1, Fornlämning 93, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning. Aja Guldåker.

- 2017:30 Kv Paradis 45, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Gertie Ericsson.
- 2017:31 Vombs by, fastigheten Vomb mfl, fornlämning Vomb 7:1, Vombs socken, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015. Gertie Ericsson